PARTEA A IV-a.

BISERICA MOLDOVENEASCA SUPT PETRU RARES.

I.

Cladiri.

Impulsul dat de Stefan-cel-Mare in atatea directii ale vietii bisericesti da resultate si dupa disparitia Domnului in 1504. E adevarat ca fiul lui, Bogdan, ocupat cu alte interese si alte ambitii, nu se inseamna decat prin anume danii de odoare si cate 800 de zloti, la Radauti, la Roman, la Putna si aiurea, danii pentru care, ca si Stefan in vremea sa, el cere slujba in viata si dupa moarte in Dumineca a treia de dupa Pasti, poate ziua nasterii sale, aratand anume din ce va consista aceasta slujba bine platita. Si bisericuta din Itcani, cu pietre de mormant din vremea lui, trebuie sa fie ctitoria vre unui particular, dintre bogatii targoveti ai Sucevei vecine; de la Bogdan-Voda insusi n'a ramas nicio cladire bisericeasca noua.

Stefanita, copilul nevrastnic si urmasul lui Bogdan, n'are mai mult ragaz pentru asemenea lucrari de arta pornite dintr'o rodnica evlavie. El mantui insa biserica Sf. Gheorghe din Suceava, inceputa de tatal sau, biserica in care se aseza Mitropolia. Ispravi Dobrovatul in ce priveste zugraveala si odoarele. Dar sfetnicul care avu grija Moldovei in anii de tanara vrasta ai Domnului si care primi pentru aceasta rasplata taierii capului si a starpirii neamului sau, Luca Arbure Hatmanul, isi facu biserica intr'o vale a Bucovinei de astazi. De la Gavril Trotusanul (☸ 1541), alt boier al lui Stefan-cel-Tanar, este biserica de la Parhauti, asemenea cu cea de la Borzesti a bunicului sau, dar avand doua randuri de feresti intr'un pridvor care cuprinde la mijloc, intre ele, inscriptia. La Valenii sau Scheaii din Roman se pomeneste ca ziditor Cozma Sarpe Postelnicul lui Stefan-cel-Mare si, apoi, fugarul inaintea urgiei acestuilalt Stefan. Darnicia fata de Dumnezeu incepea sa treaca, - de alminterea ca si puterea politica, - de la Voevod la boierii lui.

In amandoua privintile, Petru Rares, adevarat fiu, harnic si mandru, al lui Stefan-cel-Mare, inoieste zilele acestuia. E insusi un ziditor de biserici noua. Daca, in partile de sus ale terii, frumoasa manastire a Humorului se datoreste Marelui-Logofat Teodor, om cu oarecare cultura slavona., Domnul insusi avu tragere de inima sa "impodobeasca" Voronetul parintelui sau. Zugravelile frumoase pe fond albastru bland, care nu se obisnuiau supt Stefan, sant o inoire ce caracteriseaza aceasta epoca, in care mesterii zugravi veniau dupa marii mesteri pietrari pentru a statornici in arta rasariteana un nou tip moldovenesc. Straini, catapitezme sapate, frontispicii de lemn sculptat si aurit de-asupra usilor se adauga la acest semn deosebitor.

“Impodobirea” aceasta a Voronetului nu e insa numai fapta lui Rares, nu e chiar, in randul intaiu, fapta lui, ci a Mitropolitului Grigorie, Grigorie Rosca, “varul lui Patru-Voda Rares, din Voronet de postrig”. Si, pentru a se ajunge la el, trebuie cunoscuti Mitropolitii cari urmeaza lui Gheorghie.